

Romában és csak egyedül itt látjuk a kormányzati tant a' religioval, az államot az egyházzal összhangzásban működni; de csak itt is egyszersmind az isteni gondviselés' karjain haladni, az örök, ingathatlan elven alapulni, 's meghajlítani bár, de meg nem töretni; számüzetni, de soha le nem győzetni.

A' westphali békét, miként a' krakói lázadást, Lengyelhon' felosztását, miként Göröghon' felállítását a' Vatican egyiránt rosszalta, 's abba bele nem egyezett; a' sok igazságtalan német-szövetségi háborukban nem pacificált; de Piemont 's Mazzini' példája- 's unszolására sem üzent Ausztriának hadat; átkot mondott X. Károly' ordonance-aira, de átkot a' lengyel emigratio' titkos eselszövényeire is; nem engedte a' vallást a' politika alá sodortatni senkitől, lett légyen az király, vagy nép. És miért? Mert az igazságot védi, a' büntől irtózik. És miért ez? Mert politikája nem vallástalan, nem pogány. 'S miért ez? Mert politikájának elve fölött a' vallás' elve örökös; mert e' kettőt egymástól el nem szakította, a' religiot meg nem vetette, a' politikát le nem aljasította. 'S menyire csak Isten' akarta úgy, Roma elveit meg nem tagadta, megtagadni soha sem fogja. A' történelem bámulja bölcsességét, tiszteli állhatatosságát, magasztalja, dicsőíti igazságát.

Ha a' rendet megalapítani, szilárdítani, viszonyainkat rendezni akarjuk, akarjuk egyszersmind az üdvhez vezető egyetlen kiindulási pontot is elfogadni, Jóslatot mondunk, 's jóslatunk teljesülni fog: ha csak a' kormányzati tan a' kereszténység' tiszta elvalapjára nem lép, a' forradalmak' Vezuvja kioltva, az állapotok szervezete tartóssá téve nem leend, 's mikor-akkor, a' lapis, quem reprobaverunt, fiet in caput anguli.' (.)

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

XVII.

Komáromi Kolostor.

Angyalok' Királynéjához.

Komárom a' 16-dik század szülte, 's háboruk által terjesztett új vallások' megtörhetlen köszirtjének tartott. Szundy István és Csúzy Jakab, Calvin' vallását követők predikátoraitól buzgalommal mondott, guny- és kacajjal szegett beszédek eszközül szolgáltak arra, hogy a' katolikus lelkész számüzesék. Megveretett a' pásztor, a' Jézus drága vére építette akol szétdulatott, a' pásztor nélküli nyáj tévlegelőkre csábítatván, eredetiségében megvesztegettetett, elfajzott, idegen aklokba csalatott a' nélkül, hogy tudná

nyavaláját, érezné saját vétke nélküli lelki esését. Följajdult a' szánakozó kebel, midőn az alig tegnapi vallás' duló zivatarának' prédájává lett Komárom' messze terjedt vidékén, a' lelkiek után sovárgó kiseded nyáj, vagy inkább egyes egyén, gyakran egész család elhalt a' nélkül, hogy lelki tápot nyert volna; nem volt, ki a' szorongatott népnek elevenítő kenyeret, ki a' szomor sujtottnak mennyei vigaszpoharat nyújtott volna.

Győri atyáinknak sikerült Komáromba juthatni, ott alamizsnát kéregetni: de szállást hasztalan kerestek, mig nem a' rendithetlen jellemű, hitéhez az üldözésekben is hű katolikus kisnyáj' vagyonsóbika, nemes Huszár Mátyás, házának kitüzött rejtékét nekik szállásul oda ajánlotta. Ennek hasonbuzgóságu fia nemcsak éji szállással fogadta atyáinkat, hanem a' katolikus nép' örömeire és vigasztalására egy nagyobb szerű szobát is engedett át nekik, hol miséztek, és szent oktatásokat tartottak, de alattomban; mert a' tulnyomó kálvinisták' nyers hatalmától minden perczen félni lehetett. Gróf Hoffkirchen várparancsnok a' katolikusok' illy nemtelen korlátozásáról tudósítatván, császári parancs által a' főnemlített predikátorokat számüzvén, azok' templomát és igen silány anyagu tanodáját, Nagy Lipót király' okiratilag történt adományozásával, atyáinknak általadta 1670-ben. Így, minnekutána majd két nemzetségi korszakon keresztül lappangva, Komáromban nem különben mint környékén missioi működéseket gyakoroltunk, és pedig olly időszakban, midőn Esztergom, Párkány, Érsek-Ujvár török iga alatt nyögött, Isten' kegyelméből, ki lépésünket igazgatja, állandó lakást nyertünk.

A' templom' kiegészítésére a' király ö fősége 500 frttal járult, azonfölül az öregebb Rákóczy özvegyhercegnő által az érsek-ujvári kalvinista templomra hagyományozott 1000 tallért is nekünk ítélte, és adta; mihez járulván Szelepcsényi György esztergomi érsek, és Pálffy Tamás nyitrai püspök' bőkezűsége, az épület' alapkövét 1671-ben Korlatovics Robert főnökötya szokott szertartással letette, a' templom még ez évben elkészült, de a' kolostor' építését a' kiütött döghalál, melly 9 egyéneink közül ötöt ragadott el, 1681-dikig halasztotta. 1672-ben Szelepcsényi György érsek a' missiót rendes plebániává emelte, és azt fáradságunk' jutalmául kolostorunknak engedte. Az 1672-ben keletkezett tanodákban tanításra érkezett jezuita atyák, 1672. december' 29-én Gután kelt érseki határozatnál fogva, mellyet a' kiszámitott esin (?) eltorzított, a' stolaris jövedelmet maguknak tulajdonították, a' terhet pedig osztatlanul hagyták; de a' nemes tanácstól értesített érsek királyi okirattal biztosított jogunkba visszahelyezett. Szécsényi György érsek 17 év mulva a' plebániát a' jezuitáknak által adja. — Minő fájdalmas érzetet,

gyakran botrányra kitöröt, szült ezen kicsikart általadás a' fáradságunkat és szenvedéseinket méltányolni tudó komáromi polgárságban, olvasni lehet a' katonai, nemes és polgári hatóság által aláirt, 1689. november' 22-én kelt primás ő herczegségéhez intézett kérvényből: „Celsissime Princeps etc. etc. Peroptime constat Celsitudini Vestrae, qualesnam vicibus binis exaratas Celsitudini Vestrae a miserrimis Monachis per Patres Societatis stolae ablationis ergo transmissimus Literas. Intuendo igitur eosdem in administratione Sacramentorum, in eruditione populorum, denique in exercitio omnium bonorum operum tam ferventes: ut nonmodo Catholici, verum et plurimi Helveticae Confessionis asseclarum aedes sacras eorumdem adeutes conversionem appetiere; cum autem plus dilectionis ab omnibus haberent, quam Patres societatis, ratione ex praemissa ad illos dictae confessionis homines infantes ad baptisandum ferre recusent, quin imo in circumjacentibus pagis manibus Praedicantis tradunt, interim si inter tales incommoditates Infantes mori contingeret, Patres societatis essent in causa, cum uberrimam haberent sustentationem, miserrimum bolum abstrahunt, etc.“ Primás ő herczegsége a' folyamodóknak indokolt kérelmére hajolván, a' plebániát birtokunkban hagyta. Huszonhat év mulva, hogy a' káros határu vizsgálódások, és nem ritkán sértőleg kitörő kedélyek lecsillapodjanak, minekutána gyűlésileg szerkezett iratban Nagy-Lipót király biztosította jogunkról a' serdülő katholicismus' kedvéért, a' környéken Jézusnak megnyert lelki fiaink' a' szükségben tápot nyújtandó jószívűségében bizva, nagylelküleg lemondunk, a' plebánia a' jezuita atyáknak általadatott 1715-ben.

Jótevők' bőkezűségéből 1750-ben a' kolostor megnagyobbított. Az 1763. junius' 28-án kitört, több hónapig ismételve dühöngő földrengés a' város' leg-erősb épületeivel, a' sekrestyén és újépületen kívül, majd halomra döntötte épületünket is, a' templom' boltozata 7 ajtatoskodó egyént csapott agyon. Fényes alkalom volt ez a' tetteges felebaráti szeretet' kitüntetésére; fiatalabb atyáink a' fraterokkal kezét fogva holnapokig dolgoztak a' szerencsétlenül elborított polgárok' kutatásában, és kiásásában, mások a' kiásott sebesülteket testileg és lelkileg ápolták; öregeink az Isten' kegyelmében enyhülést kereső forró imával, az annak büntető haragját lecsillapítani törekvő néppel zsolosmákat mondtak, és nyilvános ajtatosságokat gyakoroltak. Azonban mi történik? A' földrengés megszűnte után Barkóczy Ferencz herczegprimás szigorú kutatást és szemlét rendel ellenünk, kik rágalmazóink' vádló előterjesztése szerint a' látogatás' napjaiban életünket biztosítandók, Komáromból menekültünk. Ekl János várparancsnok, a' nemes tanács, az egész polgárság, 'sat. mint szemtanuk, szóval és hi-

vatalosan kelt irattal bizonyosságot tesznek tetteinkről, és így elleneink háttérbe szorítottak. A' küldöttség' hivatalos előterjesztését primás ő herczegségének atyai szellemben irt, ártatlanságunkon örvendő, a' férfias kitartás' jutalmul mennyei koronát ígérő levele követte. 1767. a' régi kolostor, 1769. a' mostani templom alapzathól csupa jótevők' kegyességéből emeltetett. Az 1783. april hó 22-ki földrengés a' torony' alább szállítását szükségelte. 1794. a' vágmelléki polgárok' kérésére mostani magasságára emeltetett. Az 1806. september 22-ki földindulás okozta kár 1000 forinttal pótoltatott.

A' II. József császár' helybenhagyását megnyert 's a' vármegye' levéltárát legbiztosb szobáiban őrző kolostor, mellynek tagjai a' katonai kórházakban kezdet óta minden díj nélkül lelki szolgálatot tettek, 1809. majus 13-dik napján, a' fensőbb helyről nevezett bizottságtól 559,114 forintra becsültetett, mi csak hamar 556,396 forintra szállított le. Septemberhó' 22-én Ghiczzy Ferencz alispán ur által olvastatott fel a' magas rendelet, melly a' kolostort 4 nap alatt kiüritetni parancsolta; az összesereglett atyák' fájdalom dulta kebele elfojtott minden szót, halotti csenddel hallgatták a' váratlan határozatot, de annál többet szóltak könybeázott szemek, a' mellettük emelt minden kérelem pusztán hangzott el. September' 31-én a' kiürités sürgettetik, zsákok és kisebb hordók' szüke miatt 100 mérő gabona, 200 akó bor elbitangoltatott, oltárok, székek, orgona, szónoki szék, az erősségi pénztár' költségén Sz.-Antalba általszállítandók, legnagyobb esőben polgári házakban tétettek le. Utolsó kérelmünktől, melly szerint sz. Ferencz alapítónk' napján akartuk a' bucsu-ebédet tartani, kegyesen elmozdítottánk; october 3-án a' jó polgárok' szorgoskodása az atyákat házankint beszállásolta, mig rendeltetésük' helyére mehethének.

A' nemes tanács- és katolikus polgárságnak a' vármegye által pártolt kérvényére 4 áldozár és 1 frater Komáromba maradnak, lakásul nyervén a' Jánoky házat, kik fejenkint 400, a' frater 300 váltó forint dijjal, a' győri fiók-pénztárból fölveendővel, melly legujabban 50 p%-tel megnagyobbított, láttatnak el. 1814-ben számukra 15,000 forinton megvétetik a' Kecskeméty ház, hol mai napig laknak.

Személyzete 5; kik közül áldozár 4, két magyar, egy német szónok, a' börtönöket lelkészszel látja el; káptalanunk' rendeletéből, miután a' kolostorok naponkint egy szent misét mondanak az élő és holt jótevőkért, ez ide is kiterjesztetett.

Nyilt levelezés.

6. Bécs, oct. 23. A' császári várhoz csatolt udvari kápolnában ma ritka ünnepély ment véghez. Mint tudva